
Linda Bartošová: V genderových studiích jsem našla místo, kde nemusím obhajovat základní věci

Být objektivní, nebo přiznaně formovat svou práci určitou perspektivou? Dilema mnohých novinářů a novinářek už si Linda Bartošová zodpověděla. „Všechny projekty mé freelancerské kariéry jsou feministické,“ uvádí v našem rozhovoru. Právě zájem o téma nerovností ji přivedl na FHS, kde se druhým rokem věnuje Genderovým studiím. V čem je její nová kniha Jako by mě opustila všechna síla o duševním zdraví feministická, jaké byly motivace, očekávání i současné pocity ze studia a proč gender jako téma nikam nezmizí?

Foto: Julie Hrnčířová

Nedávno jste spustily s novinářkami Hanou Řičicovou a Anetou Martínkovou nový podcast Sirény . Rámujete ho jako feministický. Vnímáte v této sféře nedostatek podobně zaměřených pořadů?

Máme pocit, že je obsazená určitým typem lidí, staršími muži nebo muži ve středním věku, byť samozřejmě nejenom. Do toho jsme měly potřebu vstoupit, udělat hluk, jak říkáme, na podcastovém moři a rozředit i převažující formu. Podcasty často probíhají jako nějaké tlachání u stolu bez větší přípravy a rešerše. Sice pracujeme i s humorem a vnímám, že je potřeba, ale ze všeho nejvíc nám chyběla ta substance, fakta a rešerše jako základ, na kterém stavět diskuzi kromě toho, že pracujeme s vlastními postoji a názory vybudovanými během života. Když už teď nejsme ve veřejnoprávních médiích, dovoluujeme si víc, ale zároveň do *Sirén* vnášíme náš novinářský základ, což je poměrně unikátní kombinace.

Jak vnímáte feminismus ve vztahu právě k žurnalistice? Je to jedna z perspektiv? Nutnost, pokud se žurnalistika hlásí k humanistickým hodnotám? Dokážu si i představit, že by ho někdo mohl vnímat jako překážku tradovanému ideálu objektivitivy.

Nad touto otázkou hodně přemýšlíme. Není na ni odpověď v pevných obrysech a hranicích, každý novinář nebo každá novinářka by asi řekli něco jiného. Pro mě je feminismus základní perspektiva jak nahlížet na svět, uspořádání mezi lidmi nebo lidskoprávní otázky. Kdybych to chtěla vysvětlit trochu suchopárně, rovnost mezi pohlavími je zkrátka zakotvená v ústavě a ve všech ustavujících dokumentech EU, takže kdybychom to vzali opravdu legislativně nebo normativně, máme ji dodržovat všichni. Způsoby, kterými se feminismus dostává do novinářské práce, se liší a je to nuancovanější otázka. Tím, že už si nemusím hrát na čistokrevnou objektivitu, která podle mě navíc není možná a neexistuje, asi si dovolím feminismu do své práce pouštět víc než jiní novináři a novinářky. Vlastně bych řekla, že hlavně novinářky – neznám moc novinářů-mužů, kteří by se veřejně prohlásili za feministy, byť by to bylo v českém prostoru skvělé. Je nás hrstka, kdo se otevřeně se takto identifikujeme a tímto způsobem přemýšlíme o své práci. I proto, že v české společnosti to není úplně jednoduchá nálepka. V rámci české novinářské debaty není probídaná otázka, kdo se považuje za feministu či feministku a jak tímto způsobem pracuje.

Zapadlo vám do feministické perspektivy přirozeně nějaké téma, které jste chtěla zpracovat?

Dám stranou svou práci ve zpravodajství, která trvala osm let v České televizi, kde jsem se těmito tématům nemohla příliš věnovat, a nebyla jsem na ně připravená ani lidsky, ani profesně. Naopak všechny projekty mé freelancerské kariéry, to znamená podcastové série pro Český rozhlas *Kráska i Slast*, knížka *Novinářky* a vlastně i ta aktuální, která teď vychází a je o duševním zdraví, jsou feministické a z mého pohledu se snaží zalepit tematickou díru v médiích. Feminismus určitě promlouvá do výběru témat, způsobu zpracování, výběru hostek. Vždycky jdu primárně za ženou, protože máme dlouhou tradici manelů (z *anglického man + panel, označení diskusního formátu obsazeného muži - pozn. red.*) a jakákoli veřejná diskuse je dost okupovaná muži. Myslím, že když se pár z nás bude snažit to dorovnat, rozhodně se nestane nic dramatického, bude to jediné dobře. Vždycky tedy v prvním plánu vybírám ženy, pokud třeba není jediný specificky zaměřený odborník na dané téma. Není to tak, že za někým nepůjdu, protože je muž.

Jak přesně feminismus ovlivnil vaši novou knihu *Jako by mě opustila všechna síla o duševním zdraví*?

Třeba právě výběrem – zpovídala jsem queer lidi, je tam hodně žen. Také jsem se specificky ptala zrovna v případě queer lidí, jakým způsobem jejich identita a systémové překážky dopadají na jejich duševní zdraví. Ze statistik víme, že dost, že se to nejhůř podepisuje právě na trans nebo nebinárních lidech. To jsou taky otázky, které zapadají do intersekcionalního feminismu. Někdo jiný by se na to třeba nezeptal.

Dozvěděla jste se něco úplně nového?

Asi nic, co bych musela úplně přehodnotit, ale objevené informace jsem pro sebe určitě našla. Třeba v rozhovoru s tiktokovou influencerkou Sophií Šarlak, které je kolem dvaceti, jsem se dozvěděla, že je možné narazit na videa, kde kluci říkají, jak moc chtějí holku s bipolární poruchou nebo poruchou osobnosti. V tom je přece taky genderovanost, že se takové trendy objevují. Je to fascinující i děsivé, zvláště když TikTok nemám, moje mileniálská hlava na něj nemá kapacitu, a tak mi spousta trendů uniká.

Při rešerši mě hodně překvapily statistiky sebevražd mužů, zejména těch ve středním věku. Tušila jsem, že to téma je, protože v širším okruhu známých jsem slyšela o strýcích, dědech, tátech, kteří se zabil, a to mnohem víc než u žen. Potvrzují to i čísla. Musela jsem se víc zamyslet, proč to tak je a že bychom se měli věnovat víc mužskému duševnímu zdraví, měli bychom k mužům víc mluvit.

To mě přivádí k FHS - vím, že jste chtěla psát diplomovou práci zaměřenou na tzv. manosféru i její projevy v politice.

Z osobních důvodů a důvodů mentální a duševní kapacity jsem to přehodnotila, protože mě to téma hodně děsí a trápí. Řekla jsem si, že si chci diplomku trochu užít. Nakonec jsme s doktorkou Jiroutovou Kynčlovou usoudili, že kvůli mé pozici by ten výzkum bylo těžké udělat, protože mě lidi znají a možná i by bylo ohrožené i moje bezpečí. Takže jsme to přehodnotily a budu psát o feminismu v díle *Virgine Despentés*, na což se strašně těším.

Tak to může být alespoň tip pro další studenty a studentky, čemu se věnovat.

Určitě, myslím, že tohle téma tady bude ještě dlouho a budu moc ráda, když se ho místo mě zhostí někdo, kdo má v tomto smyslu trochu lepší pozicionalitu.

Na Genderová studia jste nastoupila už s velkou profesní zkušeností. Co vás na nich lákalo? Dostala vašim očekáváním?

Chtěla jsem své znalosti zasadit do kontextu, upevnit, ukotvit, vylepšit argumenty nejen v rámci své profese, ale třeba i v rámci rodinných diskusí. Taky mě hrozně baví vzdělávat se, zjišťovat nové poznatky, a je úplný sen, že můžu tato témata studovat. Vždycky jsem měla představu, že studium je trošku pain a hodně z něj mě nebaví. Tady mě toho baví většina, a to je skvělé, fakt jsem byla překvapená úrovní studia. Určitě má svoje mouchy, kombinovaná forma je taky specifická, ale celkově jsem hodně spokojená a inspirovaná. Musím říct, že pár vyučujících mě vyloženě intelektuálně

okouzilo, včetně právě paní doktorky Jiroutové Kynčlové nebo Ľubice Kobové. Fakt mám pocit, že jsem našla místo, kde se nemusím obhajovat v základních věcech, protože jsou základní i pro ostatní. Nemusím vysvětlovat, že jsem a proč jsem feministka, nemusím spoustu věcí zasazovat do kontextu, aby se na mě hned někdo nebořil. Bohužel to neodráží reálný svět, ale myslím, že je fajn mít prostor, kde to takhle je.

Co všechno Genderová studia pokrývají, čemu všemu se na programu dá věnovat? Víte, že právě někteří studující se přihlásí podobně jako vy už s něčím za sebou.

Ano, dokonce máme i jednu spolužačku, která se přihlásila díky svému nebinárnímu potomstvu, chce se dozvědět víc, co prožívají, a to je super. Chodí sem zkrátka hodně zajímavý mix lidí. Já jsem vystudovala novinařinu, kterou se i živím, a postupně mě začaly zajímat právě gender a feminismus. Tak mi přišlo fajn, že o tom budu vědět víc. Svoje postavení vnímám v něčem dost privilegované a chci ho dobře využít. Mám platformu, a to znamená nemluvit jen o něčem, co zažívám sama, ale i o tom, co se děje třeba systémově. Samozřejmě to lze zjistit i bez genderových studií, ale snažím se o poctivý přístup, který se tu pěstuje. Je obzvláště důležité, když jde o citlivé záležitosti.

Takže Genderová studia učí vidět dál než za svůj plot? Vnímá společenské problémy systémově?

Myslím si, že hodně, a že to je na nich to nejlepší. Zasazují témata do různých strukturálních nerovností a historických kontextů. Část oboru se věnuje i queer a koloniálním studiím, což by možná někoho nenapadlo, ale takových předmětů máme taky dost. Zatím mě z celého studia tolik neoslovily asi jen dva předměty a zbytek byl a je super.

Které to byly?

Neměla bych to říkat, ale moc mě nebaví metodologie, není to moje nejoblíbenější disciplína. Snažím se s tím pracovat, pro poctivý výzkum je zásadní.

Myslím, že nemusíte mít špatné svědomí, metodologie je strašák spousty studentů a studentek.

Naopak, kamarádku, kolegyni a doktorandku z FSV Hanu Řiřicovou hrozně baví, vždycky mi říká, jak je metodologie úžasná.

Když už jsme tedy zmínily neoblíbený kurz, co naopak nějaký opravdu oblíbený?

Protože miluju literaturu, hodně mě bavila Feministická literární teorie a kritika s Terezou Jiroutovou Kynčlovou. Taky různé historické etapy z dějin feminizmu s Ľubicou Kobovou byly super. Pak taky musím zmínit předmět, ve kterém jsme se zabývali vizuálností a násy a dopady kolonialismu, to bylo hodně zajímavé, rozebírali jsme v něm vizuální obsah nejen z té vizuální stránky, ale i z pohledu geografické a politické moci. Tento semestr mě taky čeká předmět Antifeministický backlash, na což jsem hodně zvědavá. Samozřejmě vím, že se pořád vrací a různé motivy se překrývají. Rozhodně to není tak, že jsme v emancipaci udělali krok dopředu a nelze ho vzít zpátky. To ostatně teď zažíváme a hodně vidíme kolem sebe. Myslím, že je přínosné si to občas uvědomit a zasadit do kontextu – že to, co se teď děje, je hrozné, ale nemusí to tak být vždycky, a zároveň mít na paměti, že se nějak vracíme.

Výraznou negativitu vůči vaší práci i antifeministický backlash jste sama zažila. Je to asi předběžné, ale poznatky z kurzu budete zřejmě moci to porovnat se svou osobní zkušeností.

Hodně věcí, co probíráme, porovnávám se svojí osobní zkušeností, ale na to ani člověk nemusí být známá feministka. Nerovnosti a diskriminace se dějí spoustě lidí z programu, třeba z hlediska rozložení péče. Každý má nějaké své objevy a prožitky.

Jak se propojuje ve škole váš pracovní a studentský život? Bavíte se ve skupině o svých zkušenostech, drahách a podobně?

Většinou hned v rámci úvodního kolečka na kurzech každý řekne, čemu se věnuje, aby přiblížil svou perspektivu nebo co si chce prohloubit. Musím říct, pro mě byla výzva, jak k tomu přistoupit, abych si nebrala prostoru moc nebo naopak málo, abych se necenzurovala v rámci mé pozice a zároveň abych dostatečně využila studijní prostor. Ze začátku jsem v sobě o tomhle nějak vyjednávala, ale nikdo mi nedal pocítit nic ošklivého, takže to bylo moc fajn. Myslím, že jsme dobře zapadli a vzájemně se obohacujeme.

Proč podle vás často kolem pojmu gender a genderová studia takový poprask? Není to odrazující? Jak tomu čelit?

Upřímně - mě už se nějaký backlash, který nastal třeba když jsem dala rozhovor pro pořad *Studovna* na Radiu Wave, vůbec nedotýká. Já vím, proč to studuju. V zahraničí je to už roky úplně běžné téma a obor. I když jsme v něčem pozadu, nehodlám se kvůli tomu nějak umenšovat. Asi bych úplně jednoduše řekla: pokud vás to zajímá a baví, nenechte se nikým odradit. Nenechte si vymluvit něco, u čeho sami cítíte, že je důležité. Dívejte se do zahraničí, jaké skvělé věci se

tam už dlouho studují a zkoumají a zkuste si stát za svým. Já to studium můžu jenom doporučit. Téma genderu nebude slábnout, naopak. Vidíme, že se stává politickým tématem spolu třeba s klimatem, takže bude hodně co zkoumat. V dnešní době potřebujeme více feministů a feministek, když se podíváme nejenom do USA, ale třeba i do Česka v souvislosti s podzimní volbami.

Takže určitý negativní sentiment vůči genderu někdy skončí? Koukáte do budoucnosti nadějeplně?

To samozřejmě nevím, obklopují nás nánosy antifeministického backlashe a myslím, že se jich jen tak nezbavíme. Ale to by nás nemělo odradit, pokud nás to fakt zajímá. Bohužel nebudu úplně optimistická, ale v současném politickém, společenském klimatu se toho nánosu těžko zbavíme. Pokud si ale myslíme, že je nějaké téma opravdu zásadní, musíme ho zpracovat, ať si říká kdokoliv cokoliv. To je podle mého životaschopnější cesta než čekat na to, až najednou někdo řekne, že studium genderu je jako studium zahrádkářství nebo ekonomie.

Štěpán Šanda

